

نور سپید هدایت
موسسه کاهش آسیب

شهرداری
تهران
معاونت امور اجتماعی و فرهنگی
شهرداری منطقه ۱۰

مستند فعالیت‌های مرکز پرتو منطقه ۱۰

مجری: موسسه نور سپید هدایت

۱۳۹۹

www.nooresepideh.com

بنا مخابرات

فهرست:

۴	مقدمه:
۵	معرفی پروژه:
۶	خدمات مرکز پرتو نور سپید هدایت
۷	گزارش تحلیلی کودکان کار منطقه ۱۰ شهرداری تهران
۱۱	معرفی دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی مرکز پرتو:
۲۳	اهدای اقلام:
۲۶	گشت سیار، بازدید از منزل و تشکیل پرونده:
۲۷	کار داوطلبانه در پرتو:
۲۸	مراسم‌های مناسبتی:

مشخصات پروژه:

مجری: موسسه نور سپید هدایت

با مشارکت: سازمان رفاه، خدمات و مشارکتهای اجتماعی شهرداری تهران

تاریخ شروع: ۱۳۹۹

گروه هدف: کودکان کار

مقدمه:

مراکز ارائه خدمات اجتماعی به کودکان کار و خیابان تحت عنوان «پرتو» در اوایل دهه ۱۳۹۰ توسط سازمان رفاه، خدمات و مشارکتهای اجتماعی شهرداری تهران، با همکاری سازمانهای مردم‌نهاد در مناطق تهران باهدف کاهش آسیب کودکان کار تأسیس شد. مهم‌ترین کارکرد این مراکز فراهم آوردن امکانی برای تحصیل رایگان کودکان کار و همچنین حمایت اجتماعی از خانواده‌های این کودکان است. موسسه نور سپید هدایت از پاییز سال ۱۳۹۹ اجرای مرکز پرتویی را در منطقه ۱۰ شهرداری تهران تقبل کرد تا بتواند در حوزه ارائه خدمات به کودکان آسیب‌دیده و در معرض آسیب به‌صورت تخصصی‌تر و هدفمند فعالیت نماید. کودکان کارگر کارگاه‌ها، مغازه‌ها و کودکان زباله گرد از جمله کودکان تحت پوشش مرکز پرتو نور سپید هدایت هستند.

معرفی پروژه:

از آنجا که کار کودک به‌عنوان یکی از جدی‌ترین آسیب‌های اجتماعی، خود مولد جرائم و آسیب‌های دیگری در حوزه سلامت کودک است، مراکز پرتو می‌کوشند ضمن فراهم آوردن حداقل‌ها برای زندگی کودکان کار، شرایطی ایجاد نمایند تا کودک مجبور به کار کردن نباشد. هدف این مراکز، از بین بردن و یا مبارزه مستقیم با پدیده کار کودک نیست، این مراکز می‌کوشند با ارائه خدمات اجتماعی به کودک و خانواده او، شرایط زندگی کودکان کار را بهبود ببخشند. رشد فزاینده تعداد کودکان کار خاصه زباله‌گردهایی که عمدتاً اتباع غیر ایرانی هستند و همچنین تشدید اشکال مختلف خشونت بر کودکان کار، به‌خصوص محرومیت از تحصیل که خود عامل ایجاد بزه‌های مختلف در حوزه کودک است، مداخله جدی سازمان‌های دولتی و مردم‌نهاد را می‌طلبد. شرایط کار خاصه برای کودکان زباله گرد در مراکز تفکیک زباله بسیار رقت‌انگیز است.

بیش از ۱۴ ساعت کار شبانه‌روزی در میان زباله‌های آلوده و بدون دسترسی به ابزار بهداشتی و ایمنی، تنها بخشی از زندگی دشوار کودکان زباله گرد است که سن بسیاری از آن‌ها حتی زیر ۱۰ سال است. این کودکان، از تغذیه مناسب، خواب کافی و لباس برخوردار نیستند. از آنجاکه هدف مرکز پرتو نور سپید، کاهش آسیب است، اعضای گروه می‌کوشند شرایط را برای زندگی کودک در همان مکان بهتر کنند.

از آنجا که کودکان زباله‌گرد محروم از تحصیل هستند، مرکز پرتو می‌کوشد امکان سوادآموزی و پرورش خلاقیت را در مراکز برای کودکان فراهم کند، این کودکان از محرومیت‌ها شدید و مختلفی رنج می‌برند. آرزو برای بسیاری از کودکان زباله گرد چیزی شبیه کفش، لباس و یا غذا و خوراکی خوشمزه است. مرکز پرتو در این ارتباط می‌کوشد، به مناسبت‌های مختلف مانند شب یلدا، عید نوروز و ... متناسب با نیاز بچه‌های برای آن‌ها هدیه و بسته‌های مختلف تهیه کند. از دیگر فعالیت‌هایی که مراکز پرتو در حوزه کاهش آسیب کودکان کار انجام می‌دهند، اطلاع‌رسانی در زمینه اچ‌آی‌وی / ایدز، فرهنگ‌سازی در خصوص مواجهه با کودکان کار و همچنین شناسایی حقوق کودک است. برگزاری کلاس‌های مهارت‌های زندگی و فرزند پروری برای والدین کودکان کار، آموزش مهارت‌های شغلی و توانمندسازی به کودکان کار، فراهم کردن امکانی برای بازی و تفریح، از دیگر خدمات مرکز پرتو نور سپیدهدایت است.

اقدامات مراکز پرتو به‌صورت کلی، شرایطی فراهم می‌کند تا تحمل دشواری‌ها و رنج زندگی برای کودکان هموار شده و آن‌ها نیز بتوانند از حداقل‌های زندگی برخوردار شوند.

خدمات مرکز پرتو نور سپیدهدایت

- شناسایی کودک کار از راه گشت زنی در محل و مراجعه به منازل
- تشکیل پرونده برای کودکان و خانواده آنها
- نیازسنجی بر اساس پرونده و برنامه‌ریزی برای ارتقا سطح کیفی زندگی کودک
- فراهم کردن امکان تحصیل برای کودکان کار بی‌سواد و بازمانده از تحصیل در مرکز
- برگزاری کلاس‌های فوق‌برنامه تحصیلی مدرسه برای کودکان کار محصل
- تشکیل گروه‌های ورزشی در راستای تحرک بدنی و خودباوری و ورزش کودکان
- ارائه آموزش‌های بهداشتی و خود مراقبتی به کودکان کار خاصه در مراکز نگهداری کودکان کار
- کمک به خانواده‌های کودکان کار از طریق ارائه بسته‌های مواد غذایی و بهداشتی
- حمایت از کودکان خشونت دیده و معرفی آنها به مراکز حمایتی ویژه
- ارائه بسته‌های غذایی و هدیه‌های مختلف اعم از کفش و پوشاک به کودکان کار در مناسب‌های مختلف مانند شب یلدا و عید نوروز
- فرهنگ‌سازی در زمینه نحوه مواجهه با کودک کار و شناسایی حقوق کودک
- آموزش مهارت‌های زندگی و شغلی به کودکان کار و خانواده‌های آنها
- آموزش پیشگیری از اچ‌ای وی ایدز و آسیب‌های اجتماعی
- برگزاری کلاس‌های خلاقیت و مهارت‌آموزی کودک
- برگزاری کلاس‌های مهارت‌آموزی والدین در راستای توانمندسازی و کاهش کار کودک

گزارش تحلیلی کودکان کار منطقه ۱۰ شهرداری تهران

هدف از این گزارش، بررسی فراوانی کودکان در نواحی منطقه، انواع مدل کار مرسوم کودک و عوامل تأثیرگذار بر آن است.

گزارش با استفاده از روش تحقیق میدانی و با روش تحلیل اولیه درباره موضوع کار کودک از نقطه نظر آسیب اجتماعی انجام شده است. یافته‌های تحقیق با فراوانی ۱۰۰ مورد مصاحبه و بررسی که به صورت تصادفی در منطقه از انواع مختلف کار کودک انتخاب شده‌اند به صورت کیفی و تحلیلی نشان می‌دهند در نواحی سه‌گانه شهرداری ناحیه ۲ دارای بیشترین فراوانی است و ناحیه ۱ در میانه قرار دارد و ناحیه ۳ از نظر آمار فراوانی کمترین است (نمودار شماره ۱).

یافته‌ها در زمینه میانگین سنی و جنسیت کودکان نشان داد که بیش از ۸۸ درصد جامعه آماری بررسی شده بین ۸ تا ۱۵ سال سن دارند و بیش از ۸۰ درصد آنان پسر هستند (نمودار شماره ۲ و ۳).

از نظر مدل‌های شغلی نتیجه حاصل به ترتیب فراوانی مشاغلی مانند: زباله گردی، فروش فال و آدامس در خیابان، دست‌فروشی در مترو، شاگرد مکانیکی، پادو سوپرمارکت، آرایشگری و خدمات منازل هستند. میانگین درآمد در کودکان مورد بررسی قرار گرفته کمتر از ۵۰۰ هزار تومان ماهیانه است و ساعات کاری نامشخص و در بیش از ۷۰ درصد موارد بیشتر از حد مجاز و ناعادلانه است.

درصد بالایی از کودکان مهاجر افغانستان هستند و علاوه بر مشکلات روانی مهاجرت، متحمل تأمین هزینه‌های درمانی و تحصیلی می‌شوند. از منظر آسیب‌شناسی خانواده‌ها عوامل خانوادگی تأثیرگذار بر دلایل کار کودک به ترتیب فراوانی، فقر ناشی از هجرت، اعتیاد والدین، مشکلات روانی والدین، عدم کارایی خانواده، جدایی والدین و تحمیل تأمین هزینه‌های زندگی به کودک است.

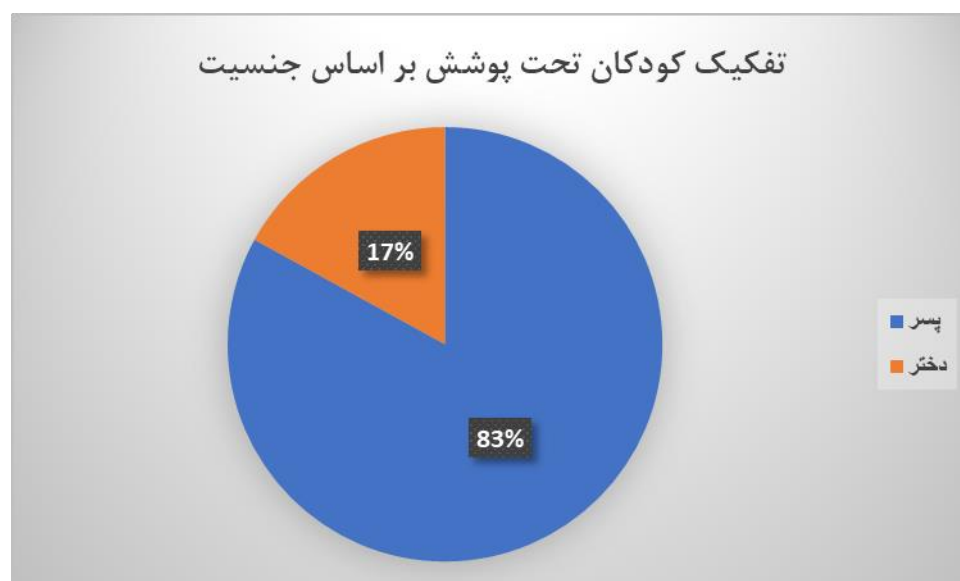
مشاهدات تحقیق نشان داده است که مشاغلی مانند کار خدماتی در منازل، آرایشگری و دست‌فروشی در مترو توسط دختران انجام می‌شود و مشارکت دختران در سایر مشاغل یادشده نزدیک به صفر است. کودکان با توجه به شرایط زندگی اغلب بی‌سواد و یا بازگشت به بی‌سوادی هستند. عوامل مؤثر در بازگشت به بی‌سوادی آنان ساعات کاری زیاد، عدم علاقه به تحصیل، تأثیر ویروس کرونا در تعطیلی مدارس و عدم اطلاع از حقوق اولیه خود از جانب کودکان است. با توجه به نیازسنجی جامعه آماری مورد بررسی، فراهم آوردن نیازهای اولیه اعم از خوراک و پوشاک، تسهیل و بررسی شرایط کار کودک، آموزش مهارت‌های کاربردی

بدون توقع کار با استناد به اصل ۹ منشور حقوق کودک مورد تأیید در جمهوری اسلامی ایران، سوادآموزی، ارائه خدمات سلامت روحی و جسمی به خانواده و حمایت تحصیلی است. موسسه تاکنون سعی بر این داشته که در راستای شناخت، جذب و آموزش کودک قدم بردارد و امید است در آینده نزدیک به واسطه توانمندسازی والدین و آگاهی خانواده و جامعه از حقوق کودک هیچ کودک زیر ۱۸ سال در منطقه ناچار به کار نباشد و تحقق تمامی اصول حقوق مصوبه کودک امکان پذیر گردد.

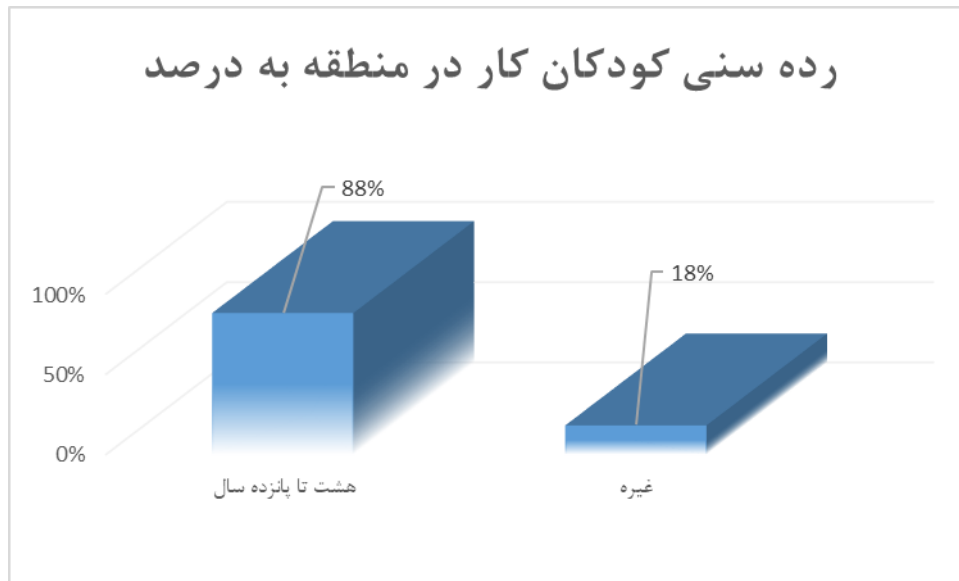

نمودار شماره ۱

نمودار شماره ۲

نمودار شماره ۳

مشاوره فردی

مرکز پرتو جهت فراهم کردن بستر مناسب تربیتی در خانواده های کودکان تحت پوشش، اقدام به ارائه خدمات روانشناسی به صورت مشاوره فردی به والدین کودکان نموده است تا در این جلسات به نوعی والدین کودکان از نیازهای زیستی، عاطفی، روانی آنها مطلع شوند و با حل کردن تعارضات فردی و بین فردی اعضای خانواده محیطی با آرامش و امنیت بیشتر برای خانواده مهیا شود.

اقدامات مددکاری

در طی مدت زمانی که کودکان مشغول به کار هستند بعضا شاهد دستگیری و تحویل آنها به مراکز بهزیستی هستیم که این امر واکنش خانواده های آنها را در پی دارد که خواستار بازگشت فرزندانشان می باشند. طی اقدامات مددکاری روند بازگشت این کودکان توسط مددکار مرکز پیگیری شده و توانستیم کودکان را به آغوش خانواده بازگردانیم.

ایجاد اشتغال برای والدین متقاضی کار

با توجه به وضعیت نامناسب اقتصادی خانواده های کودکان مادرانی کودکان کاری که جویای کار و اشتغال باشند را به مراکز توانمندسازی ارجاع داده تا ضمن مهارت آموزی بتوانند بعد از یادگیری در همان مرکز مشغول به کار شوند.

معرفی دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی مرکز پرتو:

برگزاری کلاس‌های فوق‌برنامه تحصیلی، آموزش مهارت‌های زندگی، پیشگیری از اچ آی وی ایدز و آسیب‌های اجتماعی و همچنین برگزاری کلاس‌های خلاقیت و مهارت‌آموزی کودک و والدین در راستای توانمندسازی و کاهش کار کودک، تشکیل گروه‌های ورزشی و ارائه آموزش‌های بهداشتی و خود مراقبتی به کودکان کار خاصه در مراکز نگهداری کودکان کار از جمله سرفصل‌های دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی مرکز پرتو نورسپید می‌باشد که توسط مربیان داوطلب و یا مدرسین متخصص همیار در این مرکز برگزار می‌شود.

دوره مهارت کار با چوب، معرق و ساخت زیورآلات برای کودکان کار:

کار با چوب و دست ورزی به طور کلی در تخلیه خشم، احساس رضایت از خود و درآمد زایی ناشی از خلق آثار هنری مؤثر است. طی این کارگاه کودکان در گروه‌های دونفره ضمن یادگیری همکاری گروهی پویایی، خلاقیت و دست ورزی چوب را می‌آموزند. این کلاس‌ها در سالن اصلی مرکز پرتو تشکیل می‌گردند و تا زمانی که کودکان به درآمد زایی و مهارت برسند ادامه خواهد داشت.

دوره سوادآموزی:

کلاس‌های سوادآموزی ویژه کودکان بازمانده از تحصیل و کودکانی که بازگشت به بی‌سوادی داشته‌اند طی ۱۵ جلسه ۳ ساعته به روش هنر خواندن و نوشتن در خدمت عدالت اجتماعی (عمو خیاط) اجرا می‌گردند. هدف از برگزاری این کلاس‌ها تحقق یکی از اصلی‌ترین حقوق کودک که تحصیل آزاد و رایگان است. در ابتدای این کلاس‌ها هر دانش‌آموز کیف و لوازم‌تحریر برای استفاده در یک سال تحصیلی را دریافت می‌کند.

دوره مهارت پیرایش ویژه پسران:

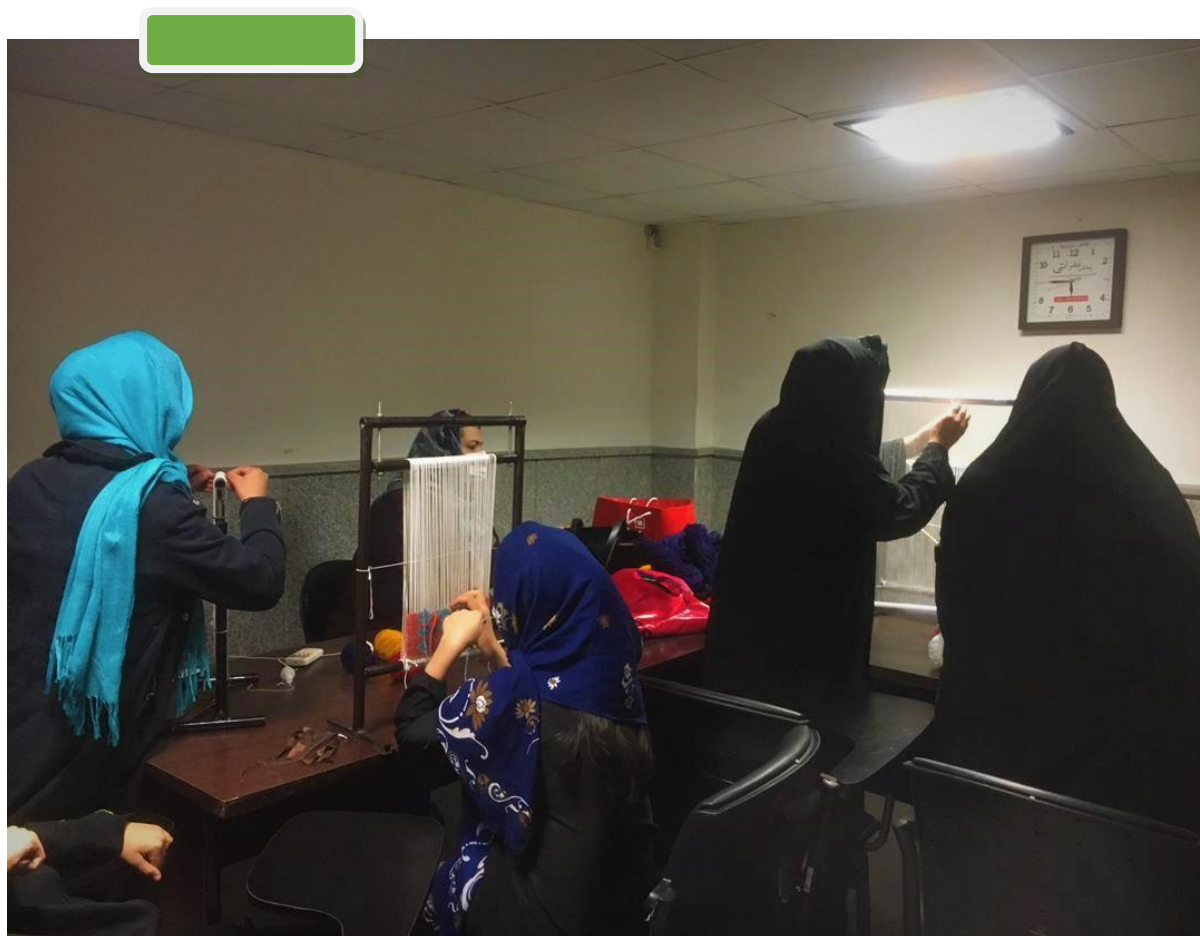
مهارت پیرایش ویژه پسران به منظور مهارت آموزی مفید در راستای توانمندسازی نوجوانان انجام می شود. نوجوانان طی این کلاس ضمن یادگیری مهارت تمامی ابزار برای شروع کار را به صورت یک پک و رایگان دریافت می کنند. کلاس ها طی یک جلسه دوساعته در هر هفته و با زمان تقریبی ۳ ماه ادامه دارد.

دوره مهارت گلیم‌بافی:

این دوره باهدف توانمندسازی و ایجاد اشتغال خانواده برگزار شد و مادران و دختران خانواده‌های تحت پوشش در این دوره شرکت کردند تا با فراگیری این مهارت بتوانند به اشتغال پایدار دست یابند. دوره توسط یکی از متخصص‌ترین افراد این حوزه به‌صورت داوطلبانه برگزار شد.

دوره مهارت کاغذتایی (اورینگامی):

کلاس مهارت تا و کاغذ باهدف تقویت خلاقیت کودکان و کمک به رشد خلاق ذهن آنان انجام می‌شود و طی آن کودکان می‌آموزند اشکال خلاقانه را با استفاده از کاغذهای مخصوص و با آموزش مربی خلق کنند.

دوره مهارت‌های مقدماتی پویانمایی (انیمیشن):

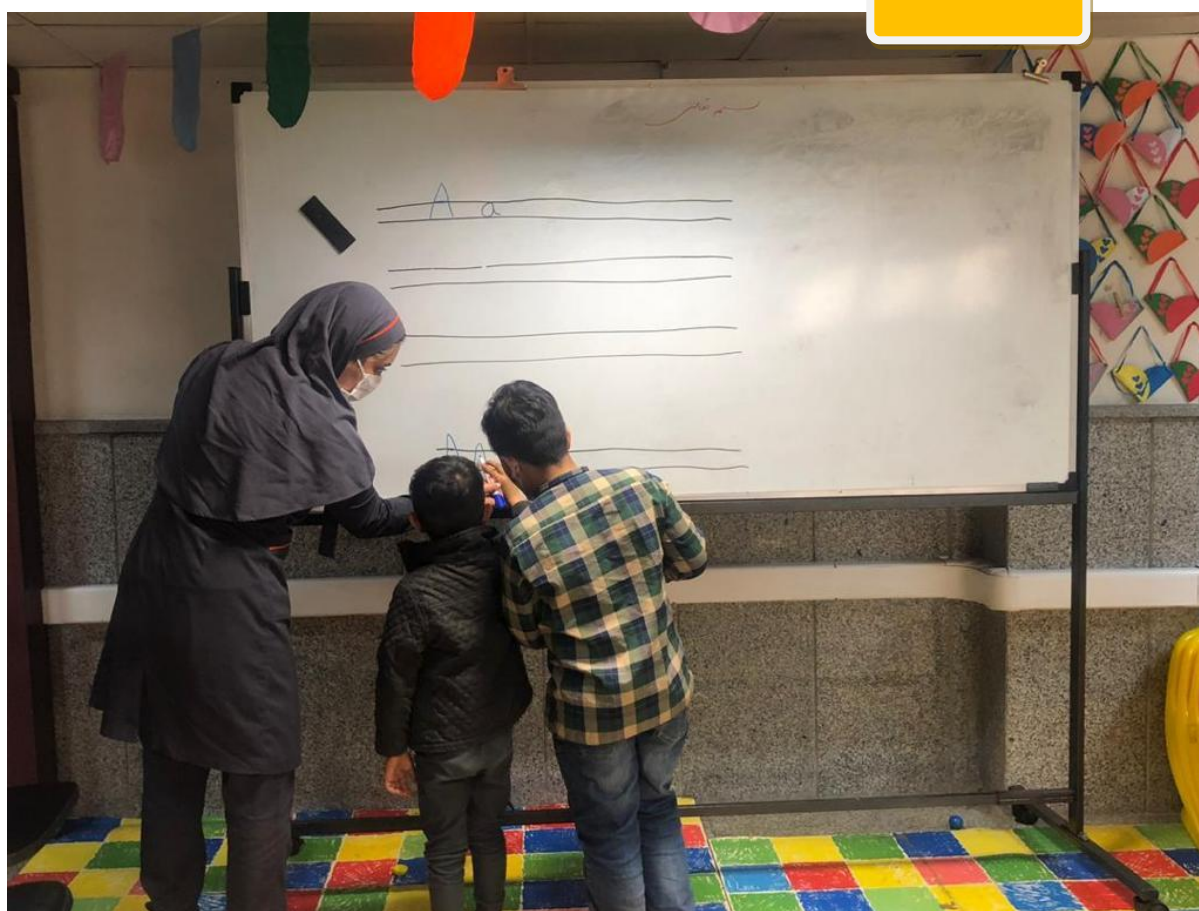
یادگیری مهارت‌ها به‌طور کلی و باهدف ارتقا خلاقیت در کودکان برگزار می‌شود به همین منظور کلاس پویانمایی توسط یکی از مربیان داوطلب در مرکز اجرا شد تا بتواند به تقویت ذهنیت خلاق در کودکان کمک کند.

دوره آموزش زبان انگلیسی:

کلاس آموزش زبان انگلیسی هر هفته یک جلسه دوساعته برگزار می‌شود و هدف از برگزاری این کلاس آموزش زبان دوم و آماده‌سازی کودکان برای کلاس‌های بالاتر در مدرسه است.

دوره‌های کمک‌آموزشی تحصیلی:

کلاس‌های کمک‌آموزشی تحصیلی ویژه کودکانی که در حال حاضر مشغول به تحصیل هستند اما سطح تحصیلی آن‌ها قابل قبول نیست در تمامی دروس برگزار می‌گردد. کلاس‌ها به صورت جلسات دوساعته در هرروز اجرا می‌گردد و هرروز به یک درس و یا دروس مرتبط به هم اختصاص دارد.

دوره‌های مهارت‌آموزی ویژه نونهالان، کودکان و نوجوانان:

محوریت کلاس‌های کودکان زیر سن مدرسه خلاقیت، بازی و آموزش متناسب با سن آنهاست. جامعه هدف این کلاس‌ها کودکان کار و فرزندان کوچک‌تر خانواده آنان است. دوره‌های مهارت‌آموزی و افزایش خلاقیت و اعتماد، آموزش روابط اجتماعی و ... نیز ویژه کودکان و نوجوانان به صورت کارگاهی و به صورت گروهی در این مرکز برگزار می‌شود.

دوره مهارت‌های زندگی ویژه خانواده کودکان کار:

برگزاری دوره‌های آموزشی برای والدین کودکان در راستای آموزش مهارت‌های اساسی زندگی از جمله مدیریت خشم و تفکر خلاق و اعتمادبه‌نفس است که به بهبود کیفیت والدین گری آنان و درنهایت بهبود روند زندگی کودکان مؤثر است. مهاجرپذیری محله، میزان شیوع اعتیاد در منطقه، وضعیت اقتصادی ضعیف خانواده‌ها و رفتار نامناسب آن‌ها با کودکان باعث شد مرکز پرتو اقدام به تشکیل این دوره‌ها کند. کلاس‌ها در محل سالن جلسات ساختمان غنی پور، منطقه ۱۰ شهرداری تهران طی ۱۰ جلسه ۲ ساعته که هر کدام مربوط به آموزش و تمرین یکی از مهارت‌هاست تشکیل گردید. این مهارت‌ها عبارت‌اند از: اعتمادبه‌نفس، ارتباط مؤثر، خودآگاهی، مدیریت خشم، جرئت ورزی، حل تعارض بین فردی، حل مسئله، مدیریت استرس، مقابله با خلق منفی، تفکر خلاق.

گروه ورزشی داژبال پرتو:

یکی از مهم‌ترین عناصر رشد و پرورش کودکان ورزش است. در پرتو نور سپیدهدایت هم ورزش اهمیت فراوانی دارد. گروه ورزشی داژبال ویژه دختران به‌منظور شرکت در مسابقات استان میان مناطق بیست‌ودو گانه تهران تشکیل شده و گروه به همراه مربی تمرین می‌کنند و در روزهای آزاد نیز با وسایل ورزشی برای آمادگی جسمانی تمرین دارند.

اهدای پوشاک و اقلام آموزشی به کودکان:

اهدای پوشاک، لوازم منزل و تحصیل (لوازم التحریر و دستگاه هوشمند جهت تحصیل آنلاین) صورت می‌گیرد. برخی اقلام به صورت مناسبتی و برخی دیگر بدون مناسبت و بنا به نیازسنجی خانواده انجام می‌شود. اهدای لباس گرم، کفش، چتر و سبد کالای حمایتی خانوار از این نوع است.

توزیع بسته‌های معیشتی عید:

اهدای بسته‌های موردنیاز مددجویان شناسایی شده در منطقه به صورت حضور در منزل و تحویل مابقی بسته‌ها به خانواده‌ها در ساختمان مرکز. این بسته‌ها شامل مواد غذایی خشک، روغن مایع، یک عدد مرغ و یک گونی برنج برای هر خانواده بود.

گشت سیار، بازدید از منزل و تشکیل پرونده:

گشت سیار به صورت هفتگی در محلات مختلف منطقه به منظور شناسایی و ایجاد ارتباط مؤثر و دعوت کودکان و تشویق آنان به ثبت نام و استفاده از خدمات مرکز صورت می پذیرد. بازدید از منزل به منظور راستی آزمایی موارد خود معرف و نیازسنجی در محل کار کودکان و یا منازل خانواده آنها انجام می شود.

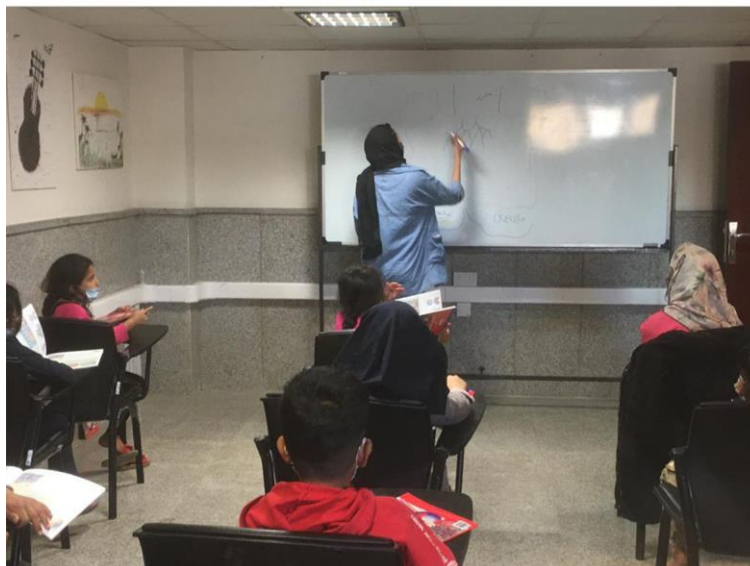

کار داوطلبانه در پرتو:

مربیان پرتو داوطلب بوده و در راستای آموزش کودک و عمل به وظیفه اجتماعی خود در مرکز عضویت دارند. افراد با تخصص‌های گوناگون در گرایش و رشته‌های مختلف به آموزش کودکان و رفع نیازهای مادی و معنوی آنان می‌کوشند

مراسم‌های مناسبتی:

مراسم‌ها و به‌ویژه جشن‌ها فرصت خوبی هستند تا کودکان تحت پوشش مرکز پرتو نور سپید هدایت لحظات شاد و مفرحی را تجربه کنند. از این‌رو مراسم‌های مختلفی در مرکز به همت همکاران موسسه و داوطلبین عزیز برگزار شد.

مراسم یلدا یرتو:

مراسم یلدا یکی از مراسم‌های باستانی فرهنگ ایرانی است. به‌رسم مهمان‌نوازی و نوع‌دوستی امسال این مراسم باستانی در پرتو کنار کودکان کار و خانواده آنان در مرکز پرتو و یکی از مراکز نگهداری کودکان کار انجام شد. طی این مراسم کودکان بسته‌های کمک معیشتی یلدا، کفش و یادگاری یلدا دریافت کردند و ضمن آن مراسمی کودکانه با رعایت پروتکل‌های بهداشتی همراه با نقاشی و بازی داشتند. طی این جشن کودکان با یلدا، رسم و رسوم آن و تفریحات مرسوم آن مراسم نیز آشنا شدند.

مراسم ۲۲ بهمن:

جشن ۲۲ بهمن با اجرای کودکان توانمندسازی شده و یک برنامه فرهنگی سرگرمی کودک و برنامه یوگای دسته جمعی خنده انجام شد. برگزاری جشن‌های مناسبت‌ها با کمک و همکاری کودکان توانمندسازی شده منجر به ارتقا اعتمادبه‌نفس و افزایش سطح باورپذیری به توانایی‌های خود در آنان است و بخش‌های مختلف از جمله تلاوت قرآن، اجرای تئاتر، اجرای سرود و... توسط کودکان انجام شد. مراسم در محل سالن آمفی‌تئاتر ساختمان غنی پور منطقه ۱۰ شهرداری تهران روز دوشنبه ۲۰ بهمن به مدت ۳ ساعت برگزار شد و کودکان کلاه و شال و وسایل کمک‌آموزشی هدیه گرفتند.

مراسم جشن عید نوروز در پرتو:

این مراسم در اسفندماه با حضور و همکاری خیریه وندا در ساختمان پرتو برگزار شد و مراسم شاد و مفرحی برای کودکان مرکز اجرا گردید. در این مراسم عیدی و هدایایی به کودکان مرکز داده شد.

مراسم روز درختکاری:

این مراسم در روز ملی درختکاری و باهدف ایجاد روحیه طبیعت دوستی در بین کودکان مرکز در محوطه پارک مجاور ساختمان مرکز برگزار شد. در این مراسم جمعی از مسئولین شهرداری تهران نیز حضور داشتند.

آلبوم عکس سال ۱۳۹۹ مرکز پرتو نورسپید در یک نگاه

نور سپید هدایت
موسسه کاهش آسیب

www.nooresepideh.com